

Martin Noda / Hans Lucas via Reuters Connect

ייצוג דמותה של מדינה זרה בתקשורת על רקע פעילות חברה אזרחית: המקרה של ישראל ותנועת ה-BDS בבריטניה

מיכל חטואל-רדושיצקי וג'אן קסטון

לדיווחים בתקשורת יש השלכות חשובות על הביטחון הלאומי של המדינה המסוקרת, בהינתן שתדמיתה הבינלאומית של מדינה נוצרת בחלקה הגדול על ידי התקשורת. המחקר הנוכחי בחן את תוכן הסיקור העוסק בישראל בעיתונות מיינסטרים בבריטניה, על רקע קמפיין חברה אזרחית הקורא לחרם על ישראל. שאלנו באיזו מידה פעילות הקמפיין נגד ישראל נוכחת בסיקור התקשורתי הנוגע לישראל בבריטניה, וכיצד פעילות כזו ממוסגרת. לשם כך בדק המחקר את הסיקור של ישראל בחמישה עיתונים בבריטניה (n=512) בהקשר של קמפיין עולמי של חברה אזרחית בדבר חרם, סנקציות ומניעת השקעות (BDS), המבקש לבודד את ישראל בזירה הבינלאומית. הממצאים מוצגים תוך התייחסות לספרות העוסקת בדפוסי סיקור, מסגור ודיווח על תנועות חברה אזרחית בתקשורת, ובפרט לספרות המתייחסת לסיקור התקשורתי של הסכסוך הישראלי-פלסטיני.

מילות מפתח: תקשורת, עיתונות, חברה אזרחית, סכסוך ישראלי-פלסטיני, אקטיביזם, ארגונים לא־ממשלתיים, NGO, BDS, בריטניה

מבוא

התקשורת היא המקור העיקרי לחלק גדול ממה שאזרחים יודעים על העולם, והתברר שהיא משפיעה בפרט בנושאים שלקהל אין יכולת להכיר ממקור ראשון (Einwiller et al., 2010; Grafström et al., 2015). בהינתן שתדמיתה של מדינה, שנבנית ברובה על ידי התקשורת, יכולה להפוך עם הזמן לחלק מהתרבות הפוליטית הלאומית (Grix & Lacroix, 2006), ניתן לטעון שלדיווחי התקשורת יש השלכות חשובות על המדינה המסוקרת. לפיכך אין זה מפתיע שמדינות משקיעות משאבים רבים כדי לקדם לעצמן תדמית חיובית, ומתוך אמונה שתדמית כזו תשפיע לטובה על מעמדן הבינלאומי (Avraham & Ketter, 2008). התפיסה המייחסת חשיבות למעמדה הבינלאומי (או האזורי) של מדינה עומדת בבסיס ראיית הביטחון הלאומי של מדינה וקשורה באופן מורכב לגורמים מרובים, מעל ומעבר לשאלת הכוח הקונוונציונלי של המדינה. תפיסה רחבה כזו של רכיבי הביטחון הלאומי התגבשה לאחר תקופה ארוכה – החל מסוף מלחמת העולם השנייה דרך עידן המלחמה הקרה ועד גלובליזציה בשנות ה-90 – אשר במהלכה רק עניינים הקשורים לכוח הצבאי נחשבו לנושא ביטחוני, וכל האחרים סווגו כ"פוליטיקה נמוכה" כזו או אחרת (Baldwin, 1997; Krause & Williams, 1996). אולם בימינו התקבעה התפיסה כי לצד כל עימות צבאי מדינות מתמודדות בזירה הבינלאומית בקרב על רעיונות, ויש לכך השלכות על ביטחון הלאומי (חטואל-רדושיצקי, 2019).

הדבר נכון בפרט בעידן הנוכחי של גלובליזציה ומהפכה תקשורתית, שמדרבן מדינות לדאוג במידה רבה יותר לתדמיתן הבינלאומית, ובמקרים שבהם שחקנים פוליטיים (מדינתיים או לא-מדינתיים) מעורבים במצבים שבהם תמיכה בינלאומית או ביקורת עשויות להשפיע על תוצאות סכסוך (Kunczik, 1997; Nye & Owens, 2016; Van Ham, 1996; Yarchi, 2003). לאור זאת, במאמר הנוכחי נבקש לחקור את האופן שבו השיח הציבורי על מדינה זרה המעורבת בסכסוך משתקף באמצעי התקשורת של מדינה אחרת. דגש מיוחד יושם על דיווחי התקשורת שמסקרים את המדינה הזרה, על רקע פעולות חברה אזרחית שמטרתן לפגוע בתדמיתה של אותה מדינה.

הבחירה לשלב במחקר העוסק בתדמית הבינלאומית של מדינות ממד נוסף העוסק בשחקני חברה אזרחית מתבססת על ההבנה הגוברת כי שחקני חברה אזרחית ממלאים תפקיד הולך וגדל בתהליכים דיפלומטיים גלובליים (Kelly, 2010). בין היתר, זוהי תוצאה של חידושים טכנולוגיים שאפשרו לגורמים בחברה האזרחית

לפעול ברשתות תמיכה על-לאומיות, תוך הבאת המקרים לבית הדין הבינלאומי של דעת הקהל – ובכך לחלוק עם מדינות את אותם מרחבי פעילות בזירה הבינלאומית (Finnemore & Sikkink, 1998; Plavsak, 2002).

בימינו התקבעה התפיסה כי לצד כל עימות צבאי מדינות מתמודדות בזירה הבינלאומית בקרב על רעיונות, ויש לכך השלכות על ביטחון הלאומי.

למרות תפקידם המתרחב של אמצעי התקשורת, הסיקור של שחקני חברה אזרחית מוגבל בהיקפו ומוטה, כאשר ההטיה הפרו-ממשלתית הבולטת ביותר היא בנושאים ובדיונים בינלאומיים וגלובליים (בניגוד ללאומיים ומקומיים) (Bennet, 1990; Wozniak et al., 2017). בה בעת, מחקרים שבים ומציינים כי הסיקור התקשורתי חיוני להצלחתם או לכישלונם של ארגונים כאלה, החל מתנועות לזכויות האזרח משנות ה-60 ואילך (Ramos et al., 2007; Thrall, 2006). זאת משום שתשומת הלב התקשורתית מסייעת להגדיר את האופן שבו הציבור יתוודע לתנועה החברתית: מי הם מנהיגיה, מה היא רוצה וכיצד היא מבקשת לחולל שינוי חברתי. ארגוני חברה אזרחית שימשו סיקור תקשורתי יזכו אם כן למקור השפעה פוטנציאלית חשוב: הם עתידים לגייס יותר חברים ובעלי ברית, לצבור לגיטימציה בתהליך הפוליטי ולהפעיל לחץ רב יותר על קובעי מדיניות (Andrews & Caren, 2010; Thrall, 2006).

נרטיבים שונים על מדינה זרה שיציגו גורמים ממסדיים וגורמי חברה אזרחית ידווחו בתקשורת תוך שימוש במסגור. מסגור תקשורתי הוא האופן שבו הרעיון המרכזי נשלף מהסיפור החדשותי ואז מוצב בפרספקטיבה רחבה יותר (Entman, 2004; McCurdy, 2012). אומנם מרבית המחקרים מצביעים על חוסר היכולת של הסיקור התקשורתי להוביל לשינויי מדיניות, אולם יש הסכמה רחבה על הפרדיגמה הגורסת שתשומת לב תקשורתית בשילוב תמיכה ציבורית היא תנאי הכרחי ליצירת לחץ על קובעי מדיניות, שיביא בתורו להשפעה על המדיניות (Tresch & Fischer, 2015).

המחקר הנוכחי מתבסס על ספרות זו ובוחן את תוכן הסיקור על ישראל בעיתונות בריטית, על רקע קמפיין חברה אזרחית הקורא לחרם על ישראל כביטוי להתנגדות פלסטינית. לנוכח מאמצים אלה אנו שואלים: באיזו מידה מופיעה פעילות של ארגוני חברה אזרחית נגד ישראל בסיקור התקשורתי הקשור לישראל בבריטניה, וכיצד היא ממוסגרת? כדי לענות על שאלה זו בדקנו איזה חלק מהסיקור התקשורתי באשר לישראל עסק

לספרות העוסקת בתדמית מדינה זרה בעיני מדינות אחרות (Grix & Lacroix, 2006). אנו מניחים כי ההשפעות ארוכות הטווח של חשיפה לסטראוטיפים לאומיים על מדינה זרה עשויות להביא לכך שהם יחלחלו לתודעה הלאומית. כמו כן אנו מאמצים גישה קונסטרוקטיביסטית, הרואה במדינה ישות חברתית בעלת מוטיבציה להתאים או לשנות את מדיניותה על פי תגמולים או עונשים חברתיים. בזירה בינלאומית בעלת הבניה חברתית כזו, לתקשורת יש לתפיסתנו תפקיד חשוב בסיוע לאזרחים ולקובעי מדיניות בהבנת עמים זרים ומדינות רחוקות ובתגובה אליהם.

המאמר הנוכחי מבקש לבחון כיצד התקשורת במדינה אירופית (בריטניה) מתארת מדינה זרה הממוקמת במזרח התיכון (ישראל), על רקע סכסוך מתמשך (הסכסוך הישראלי-פלסטיני) וקמפיין בינלאומי של חברה אזרחית (BDS), הפועל לכרסם ביחסי בריטניה-ישראל כביטוי של התנגדות למדיניות ישראל בסכסוך הישראלי-פלסטיני.

כאשר סוקרים את הקשר בין תנועות חברתיות¹ לאמצעי התקשורת בספרות הרלוונטית, עולות שלוש סוגיות שניתן לסכם באופן הבא: ראשית, יחסי התקשורת עם תנועות חברתיות הם מוטים במובן זה שהתנועות החברתיות זקוקות לתקשורת הרבה יותר מכפי שהתקשורת זקוקה לתנועות חברתיות. להלן חלק מההצדקות לקביעה זו: הראשונה – שחקני חברה אזרחית זקוקים לתקשורת כדי להגיע לציבור רחב יותר שברצונם לגייסו, וכדי להפיץ רעיונות ממקום למקום (Gamson & Wolfsfeld 1993); השנייה – התקשורת היא כלי יעיל לעידוד דיונים על מדיניות לאומית ובינלאומית (McCurdy, 2012); השלישית – הסיקור התקשורתי של פעילות חברה אזרחית הוא אמצעי להשגת משאבים כספיים עבור קבוצות וארגונים כאלה (Andrews & Caren, 2010), שכן תורמים עודם רואים בסיקור התקשורתי פלטפורמה להכרת שחקנים לא-מדינתיים ומנגנון למדידת השפעתם של שחקנים כאלה על השיח הפוליטי (Powers, 2016a; 2016b).

מאפיין שני במערכת היחסים בין תנועות חברתיות לתקשורת הוא שהסיכויים של שחקנים לא-מדינתיים לקבל סיקור תקשורתי הם קלושים, ובמקרים שבהם תנועות בכל זאת זוכות לסיקור, יש להן שליטה מועטה בלבד על המסגור התקשורתי של הצגתן (Shultziner & Shoshan, 2018; Vliegenthart & Walgrave, 2012; Wouters, 2013). עקב ריבוי הארגונים הלא-ממשלתיים בעשורים האחרונים, לארגונים לא-ממשלתיים קטנים יש אפילו פחות סיכוי לקבל אזכור, בהשוואה לארגונים גדולים וממומנים היטב (Wozniak et al., 2017).²

בסכסוך הישראלי-פלסטיני בצורה בלעדית (או עיקרית), בהשוואה לסיקור ישראל מחוץ להקשר הסכסוך; מה היה ההקשר שבו הוצגו ההתפתחויות בסכסוך (כלומר מה היה המסגור של הדיווחים על ישראל), ובאיזו מידה (ואופן) נוכח הקמפיין נגד ישראל בשיח הנוגע לישראל. לצורך מענה על שאלות אלה בחן המחקר 512 כתבות שפורסמו בחמישה מהעיתונים היומיים המובילים בבריטניה. מסגרת הזמן העיקרית שנבחרה למחקר היא שנת 2017 – שנה שהתאפיינה בשלושה ציוני דרך בולטים הקשורים לסכסוך, אשר לשניים מתוכם משמעות מיוחדת לבריטניה: מאה שנה להצהרת בלפור (1917) ושבעים שנה להחלטה 181 של העצרת הכללית של האו"ם, שקראה לחלק את פלשתינה שבשליטת בריטניה למדינה יהודית ולמדינה ערבית (1947), וכן ציון הדרך של חמישים שנה למלחמת ששת הימים (1967). הרציונל לבחירת פרק זמן הכולל ציוני דרך סמליים הקשורים לסכסוך היה הגברת הסיכוי לסיקור שחקני חברה אזרחית, ששאפתם להוביל לחרם בינלאומי על ישראל מעוגנת בצורה כזו או אחרת בציוני דרך אלה. המאמר פותח ברקע כללי על השפעת התקשורת ועל דפוסי הסיקור התקשורתי של תנועות עממיות, ומציג רקע על סיקור הסכסוך הישראלי-פלסטיני ועל תנועת ה-BDS המתנגדת לישראל. בהמשך יוצגו מתודולוגיית המחקר וממצאי המחקר, ובסיום יובאו דיון ומסקנות.

אמצעי התקשורת: השפעה ותנועות חברתיות

שאלת השפעתה של התקשורת על דעת הקהל ועל צרכני התקשורת נחקרה במהלך השנים מתוך שלוש גישות. המחקר המוקדם (בשנות ה-50) תאם לתאוריית "המחטת התעורית", שמניחה כי התקשורת משפיעה באופן אחיד על צרכניה, מה שמוביל ל"תגובות מיידיות" וישירות לדימויים תקשורתיים (Grix & Lacroix, 2006, p. 375). מחקרים מאוחרים יותר (בשנות ה-60 וה-70) תפסו את צרכני התקשורת כבעלי יכולת רבה יותר לפרש מסרים תקשורתיים, כאשר יחסים חברתיים מהווים משתנה מתווך חשוב המשפיע על פרשנות המסר התקשורתי בעיני הצרכנים (Grix & Lacroix, 2006; Williams, 2003, pp. 171–174). גישה שלישית ועכשווית יותר בשם "תאוריות ההשפעות התרבותיות" מתמקדת בחשיבות של ידע מצטבר, אידיאולוגיות וניסיון חיים בפרשנות שעושים צרכני התקשורת ובקליטת המסר התקשורתי (Grix & Lacroix, 2006; Street, 2001; Williams, 2003).

המאמר הנוכחי רואה את השפעות התקשורת המרכזית כתואמות את הגישה התרבותית, בדומה

הסכסוך הישראלי-פלסטיני: הסיקור התקשורתי ותנועת BDS

סכסוכים מודרניים מתאפיינים באסימטריה בין הצדדים בסכסוך ובכיסוי התקשורתי הנרחב שהם מושכים (Ayalon et al., 2016; Plavsak, 2002). לכן, הספרות מתייחסת לכך שסכסוכים מודרניים מתנהלים לא רק בשדה הקרב הקינטי אלא גם במרחב הדיפלומטי, המשפטי והמדיני, שבהם הסיקור התקשורתי משפיע על התנהגותם של השחקנים הפוליטיים ועל כל שאר החזיתות (Tabak & Avraham, 2018; Yarchi, 2016). כשהשחקנים כבר אינם יכולים להרשות לעצמם לנצח בתחום הצבאי בלבד, ובפרט כשניצחונות צבאיים נושאים תג מחיר דיפלומטי, הסיקור התקשורתי החיובי הופך למטרה. התחרות על תשומת הלב התקשורתית בין השחקנים היריבים בזירה הבינלאומית מתקיימת במרחב רווי בשחקנים הכולל את היריבים המתחרים עצמם, את הממשלות הזרות ואת הממסד התקשורתי בכל מדינה, כאשר כל שחקן מנסה לקדם את המסגור שלו, וכאשר יש השפעה למידת החפיפה התרבותית-פוליטית בין שתי המדינות המעורבות (Sheafer & Gabay, 2009). לפיכך נמוכים הסיכויים שמדינה אחת תשפיע על מדיניות החוץ של מדינה הרחוקה ממנה מבחינה פוליטית ותרבותית.

הספרות מתייחסת לכך שסכסוכים מודרניים מתנהלים לא רק בשדה הקרב הקינטי אלא גם במרחב הדיפלומטי, המשפטי והמדיני, שבהם הסיקור התקשורתי משפיע על התנהגותם של השחקנים הפוליטיים ועל כל שאר החזיתות.

כבר ב־1970 החלו חוקרים לבחון את הסיקור התקשורתי של הסכסוך הישראלי-פלסטיני ושל הצדדים המעורבים בו (Neureiter, 2017). הופעתן של יוזמות חברה אזרחית בדמות ארגוני "כלבי שמירה" על התקשורת, אשר פועלים לטובת שיפור הסיקור שמקבלים הצדדים היריבים, היא התפתחות בולטת מהשנים האחרונות, המוכיחה את התפקיד החשוב שמיוחס לתקשורת בעיצוב דעת הקהל או בהשפעה על גיבוש המדיניות ואת החשיבות המיוחסת להשגת אהדה ותמיכה בינלאומיים עבור הצדדים לסכסוך. שפע המחקר על המסגור של ישראל בתקשורת הבינלאומית אינו חד-משמעי, כאשר חלק מהכתבות מציגות עדויות להטיה פרו-ישראלית בתקשורת המערבית, ואחרות טוענות להטיה ברורה נגד ישראל. עם זאת, בשני נושאים נראה ששוררת הסכמה: האחד הוא שקיים הבדל בין התקשורת האירופית לאמריקאית במסגור הסכסוך הישראלי-פלסטיני, שלפיו התקשורת

מצב זה הביא להתמקצעות הארגונים הלא-ממשלתיים בעבודת העיתונות והפרסום, שמתבטאת בהעסקת צוותים מקצועיים ובהקמת מחלקות יחסי ציבור שתפקידן העיקרי הוא להשיג סיקור תקשורתי (Powers, 2016b). ניתוחים אמפיריים אומנם מראים כי השימוש בהודעות מטעם ארגונים לא-ממשלתיים בחדשות נותר מועט (Thrall et al., 2014; Wessler, 2017; Wozniak et al., 2016; et al., 2016), אולם יש ארגונים לא-ממשלתיים שהצליחו לבסס את עצמם כמקורות לגיטימיים לעיתונאים (Moyn 2010; Powers 2016a). נקודה שלישית שצפה ועולה לעיתים קרובות בתחום יחסי התקשורת עם תנועות חברתיות היא סיקור שלילי של התנועות. בתחרות על הסיקור התקשורתי מול השחקנים המדינתיים הרשמיים, ארגוני חברה אזרחית רותמים אסטרטגיות של גיוס המונים והפגנות כדי להיענות לצורך של התקשורת בדרימה ובעימות. נראה כי טקטיקה של הפגנות מביאה לסיקור תנועות חברתיות, בייחוד כאשר הן מושכות משתתפים רבים או מעורבת בהן אלימות (Oliver & Maney, 2000; Tresch & Fischer, 2015). על פי התופעה המכונה פרדיגמת המחאה, תשומת לב כזו תהיה בדרך כלל שלילית (Andrews & Caren, 2010; McCurdy, 2012). למרות זאת, הספרות בנושא המסגור המשמש את התקשורת בעת סיקור ארגוני חברה אזרחית אינה חד-משמעית. נוסף על ההתמקצעות של צוותי תקשורת בתנועות חברתיות, פעילויות כמו ארגון מסיבות עיתונאים או הפצת הודעות לעיתונות נחשבות יעילות להשגת סיקור תקשורתי. מעניין לציין כי מחקרים עדכניים שהשוו תנועות חברתיות מקומיות ובינלאומיות לפי פרמטר זה גילו כי הסיקור התקשורתי של שחקני חברה אזרחית מקומיים נוטה לייצוג יתר של המחאה ולייצוג חסר של אסטרטגיית המידע (באירועי מדיה [media events] ובהודעות לעיתונות), ואילו הסיקור התקשורתי של תנועות חברתיות בינלאומיות מתמקד יותר באסטרטגיות של תקשורת ומידע, ופחות במחאה (Tresch & Fischer, 2015). במקביל נמצא כי ארגוני זכויות אדם לא-ממשלתיים מובילים אכן זוכים לנוכחות גוברת בשידורי חדשות, וצוין כי ניתן לצפות שאילוצים כלכליים של ערוצי חדשות, היותו של ארגון מקובל על החוגים הרשמיים וכן מאמצי פרסום מקצועיים של ארגונים מובילים – יש בהם כדי להאיץ מגמה זו (Powers, 2016b).

כדי להבין טוב יותר את ההשקפות ואת המסגור שמתנגדי ישראל צפויים לקדם, החלק הבא יציג את חקר המקרה שנבחר.

מקצועיים פרו-פלסטיניים, ומאז אומץ על ידי פעילים, אקדמאים ואנשי רוח שהתאחדו מאחורי קריאתו "להטיל חרם נרחב וליישם יוזמות למניעת השקעות ... ולהטלת אמברגו וסנקציות על ישראל".⁵ מאז השקתה תורגמה קריאת ה-BDS לתשע שפות ואומצה על ידי מספר רב של תנועות של סולידריות פלסטינית, הפועלות בעיקר על בסיס התנדבותי (Ananth, 2013; Hatuel, 2021; Radoshitzky & Jamal, 2021).

קמפיין ה-BDS פועל ללא מבנה ברור: אקטיביסטים אד הוק וארגוני חברה אזרחית מתחברים לקמפיין העולמי באמצעות יוזמות מקומיות, ולרוב יוצרים קשר עם הוועד הלאומי לחרם (BNC - Boycott National Committee) שהוקם בשנת 2008. ה-BNC מורכב מקואליציה רחבה של ארגוני חברה אזרחית פלסטיניים, מפלגות פוליטיות, איגודים ורשתות, והוא משמש מוקד לתיאום קמפיינים גלובליים של BDS ונקודת קשר פלסטינית לפעילות ה-BDS העולמית (Hallward & Shaver, 2012).

מול תנועת ה-BDS עומדים פעילי חברה אזרחית אחרים, אקדמאים וארגונים יהודיים פרו-ישראליים, וכן הממסד הישראלי (Cohen & Avraham, 2018). מאמצי ה-BDS נתפסים אם כן על ידי ציבורים שונים דרך עדשות שונות מאוד. אלה התומכים ב-BDS מדגישים את כוחו של העם לפעול למען צדק ושלוש היכן שהמדינות כשלו; את האופי האסימטרי של הסכסוך הישראלי-פלסטיני; את האופי הלא-אלים של טקטיקות ה-BDS ואת התאמת יעדי ה-BDS לחוק הבינלאומי ולזכויות אדם. המתנגדים מציינים כי הטרימינולוגיה של הקמפיין מרמזת על אלימות; שיש קשרים בין ארגונים התומכים ב-BDS לבין פעילות הקשורה לטרור; שהרטוריקה והפעולה שמשמשת את קמפיין ה-BDS גולשות לאנטישמיות; וכי התנועה עושה דה-לגיטימציה לזכותה של ישראל להתקיים במתכונתה הנוכחית כמולדת העם היהודי (Hallward & Shaver, 2012; Hatuel-Radoshitzky, 2017; Ghabra & Hasian, 2018; Nelson, 2019). מכת, המתנגדים מזהירים כי למרות שחרם, מניעת השקעות והטלת סנקציות הם פעולות שאינן כרוכות בכוח צבאי, לעיתים קרובות כרוכה בהן פוליטיקה כוחנית בעלת השפעה מתישה על אוכלוסיות אזרחיות. לאור זאת לא ניתן לסווג כלים כאלה בצורה גורפת כטקטיקות לא-אלימות (Hallward & Shaver, 2012).⁶

בחינת הסיקור התקשורתי הבריטי הנוגע ל-BDS בפרט ולישראל באופן כללי יותר מעלה שהמגוון הרחב של עמדות פוליטיות, המקבלות ביטוי בפרסומים השונים שמרכיבים את נוף התקשורת הפלורליסטי של בריטניה, מוביל לממצאים שאינם חד-משמעיים.

האירופית ביקורתית יותר כלפי ישראל (חטואל-רדושיצקי, 2015; Wolfsfeld, 1997); והשני הוא שחלה הידרדרות בסיקור התקשורתי החיובי של ישראל מאז השנים הראשונות לעצמאותה, כאשר התפיסה הרווחת לגביה הייתה שהיא דמוקרטיה ייחודית שנבנתה על ידי פליטים יהודים בתנאים פוליטיים-כלכליים מאתגרים, לעומת התיאורים השליליים יותר של ישראל בתקופה הנוכחית (ובאופן כללי מאז מלחמת ששת הימים).

אלה התומכים ב-BDS מדגישים את כוחו של העם לפעול למען צדק ושלוש היכן שהמדינות כשלו; את האופי האסימטרי של הסכסוך הישראלי-פלסטיני; את האופי הלא-אלים של טקטיקות ה-BDS ואת התאמת יעדי ה-BDS לחוק הבינלאומי ולזכויות אדם. המתנגדים מציינים כי הטרימינולוגיה של הקמפיין מרמזת על אלימות.

התפנית שחלה מתוארת לעיתים קרובות כמעבר מתפיסת ישראל כ"דוד" הנלחם נגד "גוליית" בדמות מדינות ערב לתפיסתה של ישראל כ"גוליית" מול יריביה (Avraham, 2009; Tabak & Avraham, 2018). בין ההתפתחויות שתרמו לשינוי זה בתדמית הבינלאומית של ישראל ניתן לציין את כיבוש השטחים בעקבות מלחמת ששת הימים (בעיקר הגדה המערבית ועזה); את פלישת ישראל ללבנון בשנת 1982 והקמת אזור הביטחון בדרום המדינה, שממנו יצאה רק כעבור 18 שנה; את שתי ההתקוממויות הפלסטיניות ("אינתיפאדות") ואת הסלמת האלימות בין ישראל לחמאס בעזה במספר סבבים קטלניים (2009, 2012, 2014) ובמערכות התכופות מול "צעדות השיבה" שמארגן חמאס (החל מ-2018).

להתפתחויות בשטח התלווה מאבק פלסטיני פרואקטיבי ודינמי בזירה הדיפלומטית, המשפטית והתקשורתית, שבא לידי ביטוי בפתיחת שתי בדיקות מקדמיות נגד ישראל בבית הדין הפלילי הבינלאומי³ (אחת מהן התפתחה לחקירה) ובמאבק דיפלומטי פלסטיני. בין שאר הישגיו הביא המאבק להכרה במדינת פלסטין מצד 137 מדינות העולם,⁴ לשדרוג מעמדה של פלסטין באו"ם (מישות שאינה חברה למדינה שאינה חברה) ולקבלת פלסטין כחברה מלאה בארגונים ופורומים בינלאומיים שונים. על אלה אפשר להוסיף את נטיית התקשורת להזדהות עם הצד החלש בעימות אסימטרי (Tabak & Avraham, 2018) ואת הקמפיין הפרו-פלסטיני של תנועת ה-BDS לחרם, מניעת השקעות והטלת סנקציות על ישראל.

קמפיין ה-BDS ניזום רשמית בשנת 2005 על ידי קואליציה של יותר מ-170 ארגוני חברה אזרחית ואיגודים

חלק מהמחקרים מצאו כי הטיה אנטי־ישראלית נפוצה הרבה יותר בתקשורת הבריטית בהשוואה למדינות אירופיות אחרות (Segev & Miesch, 2011), וכי היחס לישראל אינו הוגן בכלי התקשורת הבריטיים, הנוטים להשמיט מידע רקע הנדרש כדי לשפוט בצורה מושכלת את פעולותיה של ישראל (Neureiter, 2017; Segev, 2012; Simmons, 2012; Miesch, 2011). שיפר וגבאי (Sheaffer & Gabay, 2009) מראים כיצד ישראל מצליחה בקידום סדר היום והמסגור שלה בתקשורת האמריקאית יותר מאשר בתקשורת הבריטית, כאשר מבחינת הרשות הפלסטינית המצב הפוך. סימונס מצא כי מעשים אלימים של פלסטינים מוצגים כשוליים יותר על ידי עיתונאים בריטים, ואילו מעשים כוחניים של ישראל מוצגים לעיתים קרובות בהגזמה ומוצאים מהקשרם (Simons, 2012). מנגד נמצא כי הסיקור התקשורתי הבריטי באשר למניעים הישראליים הוא מקיף ומאפשר הבנה של פעילות ישראל, ואילו מידע רקע שיכול לתרום להבנת הפלסטינים מושמט ברובו, וכי קולות המצדיקים פעולות ישראליות נשמעים לעיתים קרובות יותר מאלה של הפלסטינים (Philo & Berry, 2004; 2011).

ממצאים בלתי חד־משמעיים אלה מחייבים אותנו להכיר בהטיה אפשרית מצד חוקרי אקדמיה, בבואם לעסוק בסוגיה הטעונה של סיקור הסכסוך הישראלי־פלסטיני. איננו טוענים כי אנו מגיעים לנושא מתוך עמדה ניטרלית קרה, אולם במאמר הנוכחי התייחסנו למכשול באמצעות ניתוח בסיס נתונים פתוח גדול יחסית (n=512), המורכב מכתבות ומידיעות שאזכרו את המילה ישראל בחמישה עיתונים יומיים שונים, ובאמצעות מתודולוגיית ניתוח תוכן שיטתית ומקיפה שהתבססה על מערך מחקר מהימן, כפי שיפורט בפרק הבא.

מתודולוגיה

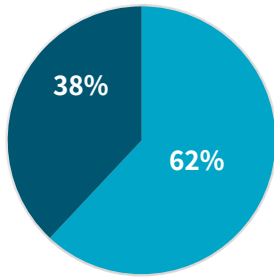
על מנת לחקור את סיקור ישראל באמצעי התקשורת בבריטניה על רקע פעילות תנועת BDS נסקרו חמשת העיתונים היומיים הבאים, שמופצים ברמה הארצית: הגרדיאן, הטיימס, הדיילי מירור, הסאן והמטרו.⁷ עיתונים אלה נבחרו משלוש סיבות מרכזיות: כולם יוצאים לאור בעותק מודפס וגם באופן מקוון; הם מגוונים מבחינת הקו הפוליטי וקהל היעד שלהם; הם מגוונים מבחינת מתכונת ההפצה שלהם (חינם או למנויים). הניתוח הוגבל לעיתונות מודפסת ומקוונת בשל ארבע סיבות:

הסיבה הראשונה – למרות הירידה בתפוצת העיתונים המודפסים, התקשורת המודפסת ממשיכה ליהנות מחשיבות עצומה הן מבחינה פוליטית והן במסגרת השיח החברתי הרחב (Copeland & Copsey,

הסיבה השלישית – עיתונים הם ערוצי תקשורת מגוונים ביותר. בזכות זאת המדגם כלל חדשות עולמיות מסוכנויות עיתונות זרות; חדשות מקומיות מבריטניה; דיווחים של כתבים בריטים המוצבים בישראל ובמזרח התיכון, פרשנויות, מאמרי מערכת, טורי דעה וראיונות. הדבר חשוב בייחוד לאור העניין של המאמר הנוכחי בסיקור התקשורתי של ה־BDS והפעילות החברתית־אזרחית נגד ישראל, בהמשך למחקרים המראים כי ארגוני חברה אזרחית נכללים בסיקור החדשותי רק לעיתים רחוקות (Powers, 2016a; Thrall, 2006; Trenz, 2004).

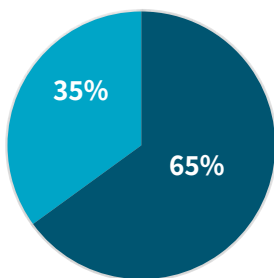
הסיבה הרביעית – כתבות מן העיתונות נגישות למחקר, ובאמצעות הערכת היקפן ותוכנן ניתן להגיע לשלל מסקנות ביחס לנושא הנחקר (Grix & Lacroix, 2006).

אחת השיטות המוכרות ביותר לניתוח ייצוגים בתקשורת היא השימוש בניתוח תוכן, שבמסגרתו

■ כתבות הקשורות לסכסוך ■ כתבות שאינן קשורות לסכסוך

תרשים 1: שיעור הכתבות בעיתונות הבריטית שעסקו בסכסוך הישראלי-פלסטיני, לעומת כתבות שאינן קשורות לסכסוך

■ הסכסוך בזירה הבינלאומית ■ הסכסוך בשטח

תרשים 2: הכתבות בתקשורת הבריטית שעוסקות בסכסוך הישראלי-פלסטיני, בחלוקה לשתי קטגוריות משנה

החוקרים מגדירים מערך של קטגוריות ואז מונים את מספר המקרים המתאימים לכל קטגוריה (Grafström et al., 2015). מתודולוגיה כזו היא פשוטה, אם כי גוזלת זמן: מתוך הארכיונים המקוונים של כל אחד מהעיתונים שנדגמו שלפנו את כל הכתבות המכילות את המילה ישראל. לאחר קריאה של מעל 800 כתבות נערכה בדיקה ראשונית כדי לוודא שהן אכן סוקרות נושאים הנוגעים למדינת ישראל. כתבות שהתייחסו לישראל רק בשוליים (למשל בהקשר גיאוגרפי, כשישראל צוינה כגובלת במדינה אחרת, או כחלק מרשימת המדינות במזרח התיכון) תועדו אך הושמטו מניתוח התוכן,⁸ שכלל את חילוץ הנושאים העיקריים בכתבה.⁹

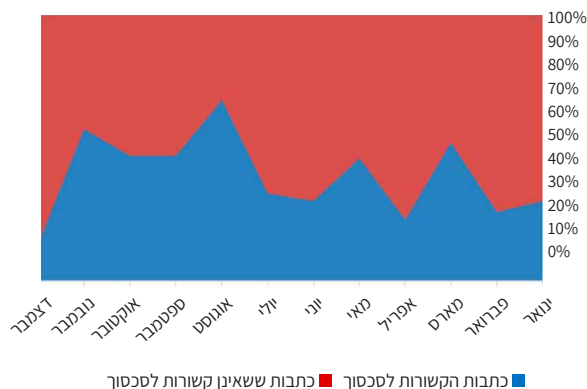
הניתוח כלל תוכן של 512 כתבות בסך הכול (n=512) אשר נקראו לעומק. התוכן סוכם והרעיונות העיקריים שבו תומצתו לנקודות. הכתבות סווגו לקטגוריות בגיליון אקסל. המיפוי של נקודות המפתח והרעיונות המופיעים בטקסטים שנכללו במחקר זה הצריך מידה מסוימת של סובייקטיביות – בדומה לתהליך העיתונאי עצמו ובדומה למתודולוגיה בבסיס ספרות קרדינלית בנושא ערך חדשותי (Harcup & O'Neill's, 2001; 2017). כמו מחקרים קודמים, גם אנחנו ניסינו להתגבר על מכשול זה על ידי ביסוס מסקנותינו על מדגם גדול מספיק של כתבות, שלדעתנו מספקות בסיס להסקת מסקנות שהן לכל הפחות טנטיביות.

ממצאים

תוכן הסיקור התקשורתי הנוגע לישראל בעיתונות בבריטניה התמקד בעיקר בסכסוך הישראלי-פלסטיני, כאשר 62 אחוזים ממספר הכתבות הכולל (n=315) דיווחו על היבטים שונים של הסכסוך (ראו תרשים 1). באופן טבעי, לאור ההבדל בין הסגנון והמאפיינים של העיתונים שנדגמו, שיעור הכתבות שהתמקדו בסכסוך בכל עיתון היה שונה, כאשר הגרדיאן הוביל (71 אחוזים מכלל הכתבות שפורסמו בנוגע לישראל עסקו בסכסוך), ואילו הטיימס הציג מבט אקלקטי יותר על ישראל (52 אחוזים מכלל הכתבות שפורסמו בנוגע לישראל עסקו בסכסוך).

במסגרת הקטגוריה הכללית של כתבות העוסקות בסכסוך, ניתן להמשיך לחלק אותן לאלה המתייחסות לאירועים הקשורים לסכסוך ועוסקות בהתפתחות בשטח, ולאלה העוסקות בהיבטים שונים של בינאום הסכסוך (internationalization) (ראו תרשים 2).¹⁰

הקטגוריה הראשונה – והקטנה יותר – מקיפה 35 אחוזים מכלל הכתבות הקשורות לסכסוך (n=110). כתבות אלה עוסקות בפעילות וביחס להתנחלויות הישראליות (למשל, "ישראל [...] תנהל מדיניות חד-צדדית של הרחבת התנחלויות כמעט בלתי מוגבלת בשטחים הפלסטיניים הכבושים, תוך הכרזה על ההתנחלות החדשה הראשונה מזה שני עשורים", Beaumont, 2017a); פיגועי טרור (למשל, "חנה בלאדון, בת 20, נדקרה שוב ושוב בחזה על ידי גבר פלסטיני, Charlton, 2017); מחאות של פלסטינים נגד ממשלת ישראל (למשל, "יותר מ-1,000 פלסטינים המוחזקים בבתי כלא ישראליים פתחו בשביתת רעב", Carlstrom, 2017a); פעילויות שביצע הצבא הישראלי (למשל, "הצבא הישראלי דוחף לפרק [...] אמצעי ביטחון [...] שהציתו שבוע של אלימות קטלנית ברחבי ישראל והגדה המערבית", Carlstrom, 2017b); והיבטים תרבותיים וחברתיים של הסכסוך (למשל, "ספרה של דורית רביניאן על רומן ישראלי-פלסטיני עורר סערה", Beaumont, 2017b).

תרשים 3: שיעור הכתבות על ישראל בתקשורת הבריטית (2017), עם וולא קשר לסכסוך על ציר כרונולוגי

אומנם כתבות אלה עשויות לכלול ממד הקשור למעמדה הבינלאומי של ישראל או למתוח ביקורת על ישראל בהיבטים שונים (למשל על שחיתות שלטונית), אך המשותף לכולן הוא הימנעות מאזכור הסכסוך, בין כנקודת ייחוס או כנושא בפני עצמו.

בהתייחס לשיעור הכתבות שהתייחסו לאחד משלושת ציוני הדרך שהובילו לבחירה בשנת 2017 כתקופת המחקר, רק שני אחוזים מהכתבות נכללות בקטגוריה זו, כלומר רק 11 כתבות מתוך המדגם כולו התייחסו לאחד משלושת ציוני הדרך ההיסטוריים הקשורים לסכסוך. בהשוואה ביניהם, ציון מאה שנים להצהרת בלפור זכה לסיקור הרב ביותר (למשל, "תרזה מיי אמרה כי בריטניה גאה בתפקיד פורץ הדרך שמילאנו בהקמת מדינת ישראל" [...]) במהלך ציון יום השנה המאה להצהרת בלפור (Wintour & Beaumont, 2017) — נמצאו שמונה כתבות הקשורות לציון דרך זה.

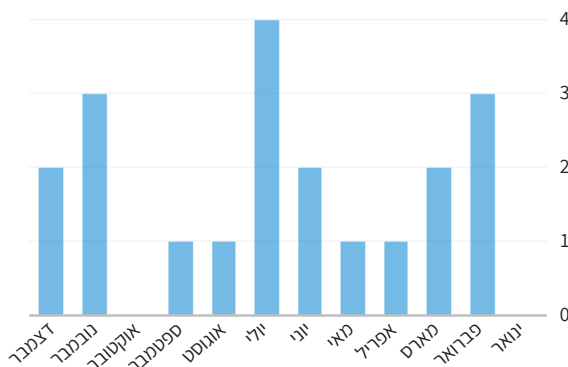
ציון שבעים שנה להחלטה 181 של האו"ם שקראה לחלוקת פלשתינה-א"י שהייתה בשליטת בריטניה למדינה יהודית ולמדינה ערבית (1947) עורר הכי פחות עניין, ובשום עיתון לא נמצאה כתבה שהתייחסה אליו. ציון חמישים שנה למלחמת ששת הימים הניב שלושה פריטים בלבד (למשל, "לישראל הייתה תוכנית סודית ביותר [...] למקרה של תבוסה במהלך מלחמת 1967 במזרח התיכון, כך חושפים מסמכים חדשים" (Lockett, 2017)). למרות שהעניין התקשורתי בכל שלושת ציוני הדרך היה שולי בעליל (ראו תרשים 4), ראוי לציון לגבי ציון דרך זה שהעיתוי שלו חפף לבחירות הכלליות בבריטניה, על רקע שאלת יציאת המדינה מהאיחוד האירופי ("הברקזיט") — מה שבאופן טבעי צמצם לשוליים את המקום לסיקור אירוע חיצוני ומרוחק (כרונולוגית וגיאוגרפית).

הקטגוריה השנייה כוללת 65 אחוזים מכלל הכתבות הקשורות לסכסוך (n=205) ומתמקדת בממד הבינלאומי של הסכסוך. כתבות אלה כללו הצהרות של מנהיגים זרים כלפי ישראל על רקע הסכסוך (למשל, "ג'סטין ולבי, הארכיבישוף של קנטרברי, דיבר על 'הצער העמוק' שחש למשמע עדויות של פלסטינים" (Sherwood, 2017)); החלטות מדיניות של ממשלות זרות ביחס לסכסוך (למשל, "דונלד טראמפ הודיע היום כי ארצות הברית תכיר בירושלים כבירת ישראל" (Smith, 2017)); מעורבותם של ארגונים בינלאומיים וארגונים לא-ממשלתיים בהיבטים שונים של הסכסוך (למשל, "בכיר בארגון זכויות האדם של האו"ם ציין 50 שנה לכיבוש הישראלי בשטחים הפלסטיניים" (Beaumont, 2017c); וסיקור קמפיין ה-BDS בשטח לצד יוזמות חברה אזרחית אחרות הקשורות להחרמת ישראל (למשל, "דמויות מובילות בעולם האומנות קוראות לרדיהוד לבטל את ההופעה בישראל" (Ellis-Petersen, 2017)).

בניסיון לזהות מהו הנושא שזכה לדיווח הרב ביותר בסיקור הסכסוך, נמצא שההכרזה של ממשל טראמפ בדצמבר 2017 להעתיק את שגרירות ארצות הברית מתל-אביב לירושלים תפסה את מרכז הבמה והייתה הנושא היחיד שזכה לדיווח בכל חמשת העיתונים. למעשה, 16 אחוזים מכלל הכתבות הקשורות לסכסוך התייחסו למהלך מדיני זה. ניתן להוכיח את העניין הרב שהחלטה זו הניבה גם על ציר כרונולוגי, שמראה כי בדצמבר 2017 פורסם השיעור הגבוה ביותר של כתבות המסקרות את ישראל מנקודת מבט הקשורה לסכסוך, כלומר 85 אחוזים מכלל הכתבות על ישראל שפורסמו בדצמבר עסקו באירועים הקשורים לסכסוך. זאת בהשוואה לשיא השפל באוגוסט, כאשר רק 32 אחוזים מכלל הכתבות על ישראל כללו דיווחים הקשורים לסכסוך (ראו תרשים 3). סיבה אפשרית להתעניינות הנרחבת בהחלטתו של הנשיא טראמפ היא ההכרה הסמלית שהמהלך העניק לריבונות הישראלית בירושלים — סוגיה מרכזית במחלוקת בין הישראלים לפלסטינים.

הקטגוריה הקטנה יותר של כתבות שאינן עוסקות בסכסוך (כלומר 38 אחוזים מכלל הכתבות שנבדקו — ראו תרשים 1) מקיפה נושאים כמו פוליטיקה ישראלית מקומית, חברה, תרבות וכלכלה (למשל, "נפטר האדם המבוגר בעולם, ניצול אושוויץ ישראלי שאיבד את אשתו ואת שני ילדיהם בשואה" (Parker, 2017); יחסי ישראל עם מדינות המזרח התיכון¹¹ (למשל, "ראש תוכנית הגרעין לשעבר של ישראל הביע תמיכה בהסכם הגרעין עם איראן ומתח ביקורת על ניסיונות מצד הנשיא טראמפ ובנימין נתניהו" (Pfeffer, 2017); ויחסי ישראל או יריבויותיה עם מדינות אחרות — ללא אזכור לסכסוך הישראלי-פלסטיני (למשל, "המידע שדונלד טראמפ 'חלק' עם רוסיה הגיע למעשה מישראל" (Waugh, 2017)).

בישראל (למשל, "הזמרת והיוצרת הנירזילנדית לורד ביטלה קונצרט מתוכנן בישראל בעקבות קמפיין מקוון של פעילים המתנגדים לכיבוש הישראלי בפלסטין", (Beaumont, 2017d), בעוד כתבות אחרות דיווחו על כישלונות של ה-BDS (למשל, "פסטיבל ישראלי ייצא לפועל [...] למרות הקריאות לחרם מצד תומכים פרו-פלסטינים", (Narwan, 2017). מבחינה כרונולוגית, בחודש יולי נצפתה עלייה בדיווחים הקשורים ל-BDS, במקביל למחלוקת סביב ההופעה של רדיוהד בתל-אביב (ראו תרשים 6).

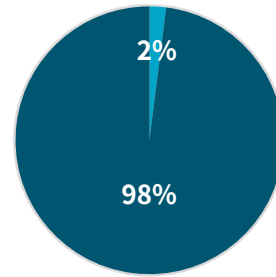

תרשים 6: מספר הכתבות שפורסמו וקשורות ל-BDS/חרם, על ציר כרונולוגי (2017)

נושאים נוספים שעליהם דווח במסגרת פעילות גורמי חברה אזרחית נגד ישראל הם החלטת ישראל למנוע כניסת פעילי BDS (למשל, "ישראל אוסרת על כניסת זרים התומכים בהחרמת ישראל או ההתנחלויות", (Carlstrom, 2017c), וביטול של פעילויות סטודנטים עולמיות באוניברסיטאות בריטיות "במסגרת אירוע פרו-פלסטיני שנתי בשם שבוע האפרטהייד הישראלי", (Weale & Morris, 2017).

ממד נוסף של כתבות הקשורות ל-BDS הוא טורי דעה שנכתבו על ידי פעילים הדוגלים בחרם על ישראל ומבקשים תמיכה במאבקם (למשל, "תנועת ה-BDS היא תגובה לתחושת הביטחון של ישראל שהיא יכולה לפעול ללא עונש [...] וקריאה לכל הגורמים להפסיק את התמיכה הכלכלית במעשיה הבלתי חוקיים של ישראל", (Jamal, 2017).

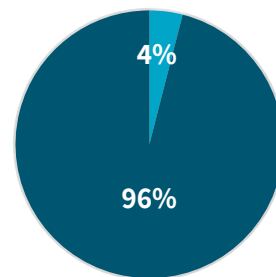
מבחינת הנימה שאומצה כלפי פעילות חברה אזרחית נגד מדינת ישראל, הכתבות נעות בין הצגת השקפה מאוזנת (למשל "תומכי BDS [...] אומרים כי החרם נועד לסיים את הכיבוש הישראלי על השטחים הפלסטיניים [...] המבקרים טוענים שהקמפיין [...] מכוון לדחלגטימציה ולהשמדה של ישראל", (Associated Press, 2017); דרך הצגת השקפה מוטה נגד ישראל (למשל, "רדיוהד

■ כתבות הקשורות לאחד משלושת ציוני הדרך ההיסטוריים ביחס לסכסוך
■ כתבות אחרות

תרשים 4: שיעור הכתבות שנגעו לאחד משלושת ציוני הדרך ההיסטוריים הקשורים לסכסוך, מתוך כלל הכתבות שנגעו לישראל

באשר לסוגיה השנייה שמחקר זה עוסק בה – עד כמה יוזמת BDS ויוזמות חברה אזרחית אחרות להחרים את ישראל נוכחות בתקשורת הבריטית וכיצד הן ממוסגרות – רק ארבעה אחוזים (n=20) מכלל הכתבות במדגם עסקו ישירות בנושאים אלה (ראו תרשים 5). בדומה לשונות בין דיווחי העיתונות על הנושאים הקשורים לסכסוך, גם כאן מצאנו שונות בין חמשת העיתונאים, כאשר הגרדיאן מוביל בשיעור הכתבות שהוקדשו לסיקור הקמפיין האזרחי נגד ישראל (82 אחוזים מכלל הפריטים שעסקו בסיקור ה-BDS פורסמו בגרדיאן).

■ כתבות הקשורות ל-BDS וליוזמות אחרות של חברה אזרחית להחרמת ישראל
■ כתבות אחרות

תרשים 5: שיעור הכתבות הקשורות ל-BDS וליוזמות חברה אזרחית אחרות להחרמת ישראל, מתוך כל הכתבות שנגעו לישראל

כתבות שהתייחסו לפעילות BDS ולפעילות עממית בשטח נגד ישראל התמקדו בעיקר בתרבות (n=14, 70 אחוזים מכלל הכתבות בקטגוריה זו) ועסקו בעיקר בלחץ שהפעילו פעילים על אומנים ומבצעים להימנע מהופעות בישראל (למשל, "דמויות מוכרות מעולם האומנות, וביניהם [...] רוג'ר ווטרכס, קראו לרדיוהד לבטל הופעה קרובה בישראל במסגרת חרם תרבות", (Ellis-Petersen, 2017). חלק מהכתבות מדווחות על הצלחה ביוזמות החרם, שהביאו לביטול אירועים

עדויות ל"פרדיגמת המחאה", הגורסת כי בעת תחרות עם שחקנים מדינתיים רשמיים על הסיקור התקשורתי, ארגוני חברה אזרחית יפנו להפגנות כדי לשרת את הצורך של התקשורת בדרימה, גם אם המחיר הוא סיקור שלילי. זאת משום שלפי בסיס הנתונים, צעדות ועימותים כאלה כמעט לא זכו לדיווחים, וכאשר דווחו, הסיקור שלהם לא כלל עמדה שיפוטית שלילית.

השלשית – המחקר מדגים את הפלורליזם בנוף התקשורת בבריטניה, הן מבחינה תוכן והן מבחינת המסגור. הגיוון בתכנים מומחש בצורה הטובה ביותר בכך שרק התפתחות אחת (החלטתו של הנשיא טראמפ להעביר את שגרירות ארצות הברית לירושלים) זכתה לסיקור בכל חמשת העיתונים. הגיוון בתוכן מקבל חיזוק נוסף מההיקף המשתנה של הכתבות העוסקות בסכסוך בעיתונים השונים, לעומת שיעור הכתבות שאינן עוסקות בסכסוך, ובתוך כך – משיעור הכתבות המתייחסות למרכיב החברה האזרחית (תרשים 5). הגיוון במסגור ניכר בכך שהגרדיאן מציג עמדה חיובית יותר כלפי פעילות חברה אזרחית נגד מדינה זרה (ישראל) בהשוואה לעיתונים אחרים, המעניקים לגורמי חברה אזרחית פחות נראות וסיקור ניטרלי יותר.

מבחינת הממצאים הספציפיים לחקר המקרה, דהיינו ישראל וקמפיין ה-BDS, עלו שלוש מסקנות נוספות: הראשונה – מחקר זה אינו תומך בפרדיגמת "דוד שהפך לגוליית", שלפיה ישראל מתוארת בתקשורת הבריטית כמדכאת אכזרית והפלסטינים כקורבן תמים. ניתן לטעון זאת הן מבחינה כמותית – מכיוון שכמעט 40 אחוזים מכלל הכתבות שנגעו לישראל כלל לא הזכירו את הסכסוך, והן מבחינה איכותית – כפי שהוכח מניתוח הכתבות שסיקרו פעילות חברה אזרחית נגד ישראל ושניתן למצוא בהן תמיכה, ניטרליות והתנגדות לפעילות זו. ממצא זה אופייני במיוחד לארבעה מתוך חמשת העיתונים שנתחו (הסאן, הדיילי מירור, הטיימס והמטרו), כאשר הגרדיאן מציג את העניין הרב ביותר באירועים הקשורים לסכסוך ואת הנטייה החזקה ביותר לסיקור תוכן הנוגע ל-BDS. היעדרה של פרדיגמת "דוד שהפך לגוליית" בכל העיתונים בולט אפילו יותר, אם מביאים בחשבון את פרק הזמן הרגיש שנבחר לביצוע מחקר זה (הכולל שלושה ציוני דרך משמעותיים לסכסוך, שבכוחם להגביר את ההתעניינות התקשורתית בסכסוך).

השנייה – בתוך הקטגוריה של כתבות הנוגעות לסכסוך, יותר כתבות התייחסו לנקודת המבט הבינלאומית על הסכסוך מאשר להתפתחויות בשטח הנוגעות לסכסוך. במילים אחרות, גם כשהיו פחות התפתחויות קונקרטיות הקשורות לסכסוך, עצם המבוי הסתום והיעדר האופק המדיני הביאו לסיקור הממשיך

טועים כשהם באים להופיע בישראל. הנה הסיבה", (Randall, 2017); ועד להצגת דעה המתנגדת לפעולת BDS (למשל, "הדיאלוג שהם מוכנים לנהל הוא מסוג שחור או לבן [...] במקום לשוחח איתנו [...] הם מטיחים האשמות [...] זה היה מתנשא בצורה קיצונית. זה פוגעני", Guardian Music, 2017). כלומר, בדיווחים על פעולות חברה אזרחית נגד ישראל הציגה התקשורת הבריטית את כל קשת התגובות: החל מאלה שתומכות בכל ליבן במאבק ועד לאלה שמתנגדות לו בתוקף.

דיון ומסקנות

מניתוח אופן הסיקור של מדינה זרה (ישראל) וההתייחסות ליוזמות חברה אזרחית להחרים אותה בחמישה עיתונים בריטיים הזמינים בפורמט מודפס ומקוון במסגרת זמן מוגדרת, עלו שתי קבוצות של ממצאים. הקבוצה הראשונה עולה מתוך ניתוח המתייחס לתאוריות תקשורת בספרות, והקבוצה השנייה רלוונטית לחקר המקרה הספציפי (כלומר הסכסוך הישראלי-פלסטיני). עם זאת, שתי קבוצות הממצאים רלוונטיות למדינות השרויות בסכסוך, לאור העובדה שדימוי שלילי של מדינה בזירה הבינלאומית עלול לשחוק מרכיבים חיוניים לביטחונה הלאומי, כמו למשל מעמדה הבינלאומי (והאזורי).

סקירת הממצאים לאור הספרות המתייחסת לדפוסי סיקור תקשורתי, למסגור ולדיווח עיתונאי על תנועות חברה אזרחית, מניבה שלוש מסקנות:

הראשונה – הממצא לגבי שלושת ציוני הדרך ההיסטוריים – שצוינו בתקופת המחקר שנבחרה ואשר היו שוליים לחלוטין בסיקור ישראל בכל חמשת העיתונים – ממחיש את העניין העקרוני של התקשורת באירועים אקטואליים ואת ההעדפה הברורה שלה לסיפורים מתפתחים, בניגוד להנצחת ציוני דרך היסטוריים הקשורים לסכסוך. זה כמעט לא מפתיע, לנוכח יתרונה של התקשורת בהעברה מהירה של מידע וחסרונה הברור בעיסוק במחקר מקיף כמו זה הנדרש להפקת כתבות בעלות הקשר היסטורי. בהמשך לספרות העוסקת בתחרות על תשומת הלב התקשורתית בין גורמים יריבים בזירה הבינלאומית (במקרה זה תומכים בישראל ומתנגדים לה), הדבר מחזק את הגישה הגורסת שהמדינה שבה נמצא כלי התקשורת, לצד הצרכים הארגוניים שלו, יקבלו עדיפות על פני הניסיונות של צדדים יריבים לקדם את המסגור שלהם בערוצי תקשורת בינלאומיים.

השנייה – השיעור הנמוך שנמצא, של כתבות שעסקו בפעילות חברה אזרחית (4 אחוזים), מחזק את הספרות הענפה הטוענת לשוליות של כוחות החברה האזרחית בתקשורת המסורתית. במקביל, לא מצאנו

ולסלבריטאים, המועצמים על ידי הרשתות החברתיות בעולם הגלובלי המודרני.

מחקר זה אינו חף ממגבלות. בעת בחינת הממצאים חשוב לזכור שהתמונה המקיפה המוצגת במאמר זה משקפת רק את תקופת המחקר ואת המדינה הנבדקת (בריטניה). במילים אחרות, לא ניתן להכליל את ממצאי המחקר על מדינות אירופיות אחרות, אשר הסיקור שלהן באשר לישראל ולפעילות חברה אזרחית נגדה צפוי להיות מושפע מהקרבה החברתית-תרבותית שלהן לישראל, כמו גם מהצרכים הארגוניים של ערוצי התקשורת המקומיים. בהכללת הממצאים מהשנה שבה נבדק הסיקור (2017) למסגרת זמן בהווה או בעתיד, נכון יהיה להביא בחשבון משתנים כמו התפתחויות בשטח ושינויים בהנהגה (בבריטניה, בצדדים השותפים לסכסוך הישראלי-פלסטיני, וכפי שהוכח היטב: יש להביא בחשבון גם את הממשל האמריקאי).

יתרה מכך, לא מן הנמנע שמחקרים דומים שייערכו לגבי רשתות חברתיות יניבו ממצאים שונים, עם דגש רב יותר על שחקני חברה אזרחית ועם שכבות מידע נוספות בנוגע להצלחתם או לכישלונם של קמפיינים של BDS. הסיבות להימנעות מהוספת הרשתות החברתיות למחקר זה אומנם מבוססות במתודולוגיה, אולם מחקר השוואתי עתידי בין תוכן (מקוון או לא-מקוון) המופיע בתקשורת המסורתית לבין תוכן המופיע ברשתות החברתיות ביחס לנושא ייעודי מסוים עשוי לתרום להארת ההבדלים בין שני סוגי המדיה. מלבד התרומה לספרות בתחום התקשורת, מידע כזה יכול להועיל למדינות בבואן לקבוע שיטות אסטרטגיות לשיפור תדמיתן בזירה הבינלאומית, כשיקול בביטחון הלאומי שלהן. באשר לחקר המקרה הישראלי, מערך מחקר שישקלל בתוכו את השיח ברשתות החברתיות יתרום להבנה אם סיקור דליל של BDS בעיתונות מייצג כישלון של התנועה, או אסטרטגיה המתמקדת במדיה החברתית במקום בעיתונות המסורתית. מחקר ברשתות החברתיות יוכל לשקלל גם את רמת החשיפה המקוונת, את מידת השיתוף ואת הטוקבקים באינטרנט כמדדים להערכת ההשפעה של הקמפיין כולו.

ד"ר מיכל חטואל-רדושיצקי מנהלת בתוכנית העמיתים בקרן עזריאלי, הייתה עמיתת מחקר במכון למחקרי ביטחון לאומי (INSS) ומרצה באוניברסיטת תל אביב, באוניברסיטת חיפה ובמכללת ספיר. תחומי התמחותה הם אתגרים רכים לביטחון הלאומי של ישראל בזירה הבינלאומית, יחסי ישראל-ארה"ב וארגונים בינלאומיים. mich.rado@gmail.com

ג' א קסטון הוא בוגר בית הספר לכלכלה ומדעי המדינה של לונדון (LSE) והיה מתמחה מחקר במכון למחקרי

להתייחס לישראל מנקודת מבט של הסכסוך – למרות שהזירה הבינלאומית רוויה בסכסוכים אחרים. ניתן להסיק מכך שהסטטוס קוו המאפיין את הסכסוך הישראלי-פלסטיני ממשיך לייצר עניין תקשורתי בישראל גם בהיעדר התפתחויות דרמטיות בשטח.

השלישית – הממצא באשר לנושא שזכה לכיסוי הגורף ביותר בסיקור הנוגע לסכסוך – החלטת ממשל טראמפ להעביר את שגרירות ארצות הברית מתל אביב לירושלים – הוא משמעותי משני טעמים. ראשית, הוא מדגים את החשיבות המוחלטת של מהלך מדיני זה. העובדה שמדובר בהתפתחות בעלת עניין לציבור הקוראים של כל אחד מהעיתונים מעידה על התקדים הדרמטי שקבע הממשל האמריקאי ביחס לאחת מסוגיות הליבה של הסכסוך. שנית, הוא מסמן את חשיבותה של ארצות הברית כמעצמת על ואת המשקל הבינלאומי שמקבלות החלטותיה.

באופן מצטבר, ממצאים אלה מעידים על הדימוי של ישראל בבריטניה. הממצאים מלמדים ומאירים בייחוד משום שבריטניה נחשבת במשך שנים רבות מוקד לפעילות ה-BDS, ובהמשך להתמקדות הארגון במדינות מערביות בעלות קשרים הדוקים עם ישראל, וזאת כחלק ממאבק של עוצמה רכה, לצד ההתפתחויות הקונוונציונליות בזירה הישראלית-פלסטינית.

לאור ממצאי המחקר, הרשויות הישראליות העוסקות בתדמיתה הבינלאומית של ישראל צריכות להתייחס בספקנות למנופי העוצמה הרכה המיוחסים ל-BDS ולייחס משקל רב יותר למדיניות העוצמה הקשה שמפעילה ישראל בסכסוך, מבחינת ההשפעה על הסיקור התקשורתי של ישראל בבריטניה.

לאור ממצאי המחקר, הרשויות הישראליות העוסקות בתדמיתה הבינלאומית של ישראל צריכות להתייחס בספקנות למנופי העוצמה הרכה המיוחסים ל-BDS ולייחס משקל רב יותר למדיניות העוצמה הקשה שמפעילה ישראל בסכסוך, מבחינת ההשפעה על הסיקור התקשורתי של ישראל בבריטניה. העובדה שרוב הכתבות הנוגעות ל-BDS עסקו באופן מלא כמעט ביוזמות בתחום התרבות חושפת את נקודת העיוורון המרכזית של המדינה, וייתכן שהיא מצביעה באופן הבולט ביותר על מגבלותיהם של שחקנים מדינתיים מול פעילות עממית. ראוי שכל מדינה הרוצה לשפר את תדמיתה הבינלאומית תביא בחשבון מגבלה מדינתית כזו, יחד עם המשקל הסימבולי שיש לאייקונים של תרבות

- Bennett, W. L. (1990). Toward a theory of press-state relations in the United States. *Journal of Communication*, 40(2), 103–125.
- Carlstrom, G. (2017a, April 18). Palestinian activist leads prisoners in hunger strike. *The Times*. <https://www.thetimes.co.uk/article/palestinian-activist-leads-prisoners-in-hunger-strike-7skhs0slw>
- Carlstrom, G. (2017b, July 23). Army looks to end Jerusalem mosque dispute. *The Times*. <https://www.thetimes.co.uk/article/army-looks-to-end-jerusalem-mosque-dispute-97zx88vdw>
- Carlstrom, G. (2017c, March 8). Boycott supporters are barred from Israel. *The Times*. <https://www.thetimes.co.uk/article/boycott-supporters-are-barred-from-israel-936hrpzbtb>
- Charlton, C. (2017, April 15). The most caring daughter you could wish for. *The Sun*. <https://www.thesun.co.uk/news/3337761/family-of-british-woman-hannah-bladon-killed-on-jerusalem-tram-in-good-friday-stabbing-reveal-heartache/>
- Cohen R., & Avraham, E. (2018). North American Jewish NGOs and strategies used in fighting BDS and the boycott of Israeli academia. *Israel Studies*, 23(2), 194–216.
- Copeland, P., & Copsey, N. (2017). Rethinking Britain and the European Union: Politicians, the media and public opinion reconsidered. *Journal of Common Market Studies* (JCMS), 55(4), 709–726.
- Einwiller, S.A., Carroll, C.E., & Korn, K. (2010). Under what conditions do the news media influence corporate reputation? The roles of media dependency and need for orientation. *Corporate Reputation Review* 12(4), 299–315.
- Ellis-Petersen, H. (2017, April 24). Leading arts world figures urge Radiohead to cancel Israel gig. *The Guardian*. <https://www.theguardian.com/music/2017/apr/24/artists-urge-radiohead-to-cancel-gig-in-israel>
- Entman, R. M. (2004). *Projections of power: Framing news, public opinion, and U.S. foreign policy*. The University of Chicago Press.
- Finnemore, M., & Sikkink, K. (1998). International norm dynamics and political change. *International Organization*, 52(4), 887–917.
- Gamson, W. A., and Wolfsfeld, G. (1993). Movement and media as interacting systems, *Annals, AAPSS*. 528, 114–125.
- Ghabra, H.S., & Hasian, M.F. Jr. (2018). Tough love: A diasporic critique of the Palestinian Boycott, Divestment, and Sanctions Movement. *Journal of Communication Inquiry*, 42(4), 340–358.
- Grafström, M., Windell, K., & Petrelus Karlberg, P. (2015). Mediatization of civil society organizations: (De) legitimization of the Swedish Red Cross. *Journal of Civil Society*, 11(3), 227–241. <http://dx.doi.org/10.1080/17448689.2015.1057415>
- Grix, J., & Lacroix, C. (2006). Constructing Germany's image in the British press: An empirical analysis of stereotypical reporting on Germany. *Journal of Contemporary European Studies*, 14(3), 373–392.

ביטחון לאומי. כעת הוא משלים תואר שני משותף ביחסים בינלאומיים באוניברסיטת סורבון ובאוניברסיטת פריז II (פריז).

מקורות

- חטואל-רדושיצקי, מ' (2015). ישראל ואפרטהייד בשיח הבינלאומי. **עדן אסטרטגי**, 18(3), המכון למחקרי ביטחון לאומי.
- חטואל-רדושיצקי, מ' (2019). חברה אזרחית וביטחון לאומי בעידן של כוח אזרחי – המקרה של ישראל במועצת זכויות האדם של האו"ם ב-2016. בתוך כ' פדן ו' מיכלין-שפיר (עורכות). **ביטחון לאומי במציאות 'נזילה', מזכר 189** (עמ' 119–130), המכון למחקרי ביטחון לאומי.
- Ananth, S. (2013). The politics of the Palestinian BDS movement; *Socialism and Democracy*, 27(3), 129–143.
- Andrews, K. T., and Caren, N. (2010). Making the news: Movement organizations, media attention, and the public. *American Sociological Review*, 75(6), 841–866.
- Associated Press (2017, February 9). Israel apologizes for detaining Jewish American non-profit executive at airport. *The Guardian*. <https://www.theguardian.com/world/2017/feb/09/israel-detains-new-israel-fund-jennifer-gorovitz>
- Avraham, E. (2009). Marketing and managing nation branding during prolonged crisis: The case of Israel. *Place Branding and Public Diplomacy*, 5, 202–212.
- Avraham, E., & Ketter, E. (2008). *Media strategies for marketing places in crises: Improving the image of cities, countries and tourist destinations*. Butterworth Heinemann.
- Ayalon, A., Popovich, E., & Yarchi, M. (2016). From warfare to imagefare: How states should manage asymmetric conflicts with extensive media coverage, *Terrorism and Political Violence*, 28(2), 254–273.
- Baldwin, A. (1997). The concept of security. *Review of International Studies*, 23(1), 5–26.
- Beaumont, P. (2017a, March 31). Israeli guidelines point to largely unconstrained settlement expansion. *The Guardian*. <https://www.theguardian.com/world/2017/mar/30/israel-approves-west-bank-settlements-trump-administration>
- Beaumont, P. (2017b, April 9). Censored in Israel, praised by Merkel: The novelist who is a 'threat to Jewish identity'. *The Guardian*. <https://www.theguardian.com/world/2017/apr/08/dorit-rabinyan-novel-censorship-israel>
- Beaumont, P. (2017c, June 6). UN human rights chief calls for end to Israel's occupation of Palestine. *The Guardian*. <https://www.theguardian.com/world/2017/jun/06/un-human-rights-council-israel-occupation-palestine>
- Beaumont, P. (2017d, December 25). Lorde cancels Israel concert after pro-Palestinian campaign. *The Guardian*. <https://www.theguardian.com/music/2017/dec/25/lorde-cancels-israel-concert-after-pro-palestinian-campaign>

- www.thetimes.co.uk/article/show-will-go-on-israeli-shalom-festival-vows-amid-protest-threat-8nxtv3c3z
- Nelson, C. (2019). *Israel denial: Anti-Zionism, Anti-Semitism, and the faculty campaign against the Jewish State*. Indiana University Press.
- Neureiter, M. (2017). Sources of media bias in coverage of the Israeli–Palestinian conflict: The 2010 Gaza flotilla raid in German, British, and US newspapers. *Israel Affairs*, 23(1), 66–86. <http://dx.doi.org/10.1080/13537121.2016.1244381>
- Nye, J.S., & Owens, W.A. (1996). America's information edge. *Foreign Affairs*, 75(2), 20–36.
- Oliver, P. E., & Maney, G. (2000). Political processes and local newspaper coverage of protest events: From selection bias to triadic interactions. *The American Journal of Sociology*, 106(2), 463–505.
- Parker, C. (2017, August 12). History man: World's oldest man, Auschwitz survivor Yisrael Kristal, dies a month before his 114th birthday. *The Sun*. <https://www.thesun.co.uk/news/4228840/worlds-oldest-man-auschwitz-survivor-yisrael-kristal-dies/>
- Pfeffer, A. (2017, September 25). Iran nuclear deal is best option, says Israeli general. *The Times*. <https://www.thetimes.co.uk/article/iran-nuclear-deal-is-best-option-says-israeli-general-mdws8gnc6>
- Philo, G., & Berry, M. (2004). *Bad news from Israel*. Pluto Press.
- Philo, G., and Berry, M. (2011). *More bad news from Israel*. Pluto Press.
- Plavsak, K., M. (2002). Communicative diplomacy for the 3rd millennium. *Journal of Political Marketing*, 1(2–3), pp. 109–122.
- Powers, M. (2016a). Opening the news gates? Humanitarian and human rights NGOs in the US news media, 1990–2010. *Media, Culture & Society*, 38(3), 315–331.
- Powers, M. (2016b). NGO publicity and reinforcing path dependencies: Explaining the persistence of media-centered publicity strategies; *The International Journal of Press/Politics*, 21(4), 490–507.
- Ramos, H., Ron, J., & Thoms, O.N. T. (2007). Shaping the northern media's human rights coverage, 1986–2000. *Journal of Peace Research*, 44(4), Special Issue on Protecting Human Rights, 385–406
- Randall, D. (2017, July 11). Radiohead are wrong to play in Israel. Here's why. *The Guardian*. <https://www.theguardian.com/commentisfree/2017/jul/11/radiohead-reject-israel-boycott-play-tel-aviv-palestinians>
- Segev, E., & Miesch, R. (2011). A systematic procedure for detecting news biases: The case of Israel in European news sites. *International Journal of Communication*, 5, 1947–1966.
- Sheafer, T., Gabay, I. (2009). Mediated public diplomacy: A Strategic contest over international agenda building and frame building. *Political Communication*, 26(4), 447–467.
- Sherwood, H. (2017, May 8). Archbishop of Canterbury expresses 'grief and sorrow' at plight of Palestinians. *The Guardian*. <https://www.theguardian.com/uk-guardian-music>
- Guardian Music (2017, June 2). Thom Yorke on Israel boycott pressure: 'I don't agree with the cultural ban at all'. *The Guardian*. <https://www.theguardian.com/music/2017/jun/02/radiohead-israel-boycott-thom-yorke-responds>
- Hallward, M.C., & Shaver, P. (2012). "War by other means" or nonviolent resistance? Examining the discourses surrounding Berkeley's divestment bill. *Peace & Change*, 37(3), 389–412.
- Harcup, T., & O'Neill, D. (2001). "What is news?" Galtung and Ruge revisited'. *Journalism Studies*, 2(2), 261–280.
- Harcup, T., & O'Neill, D. (2017). What is news? *Journalism Studies*, 18(12), 1470–1488. DOI: 10.1080/1461670X.2016.1150193
- Harder R. A., Sevenans, J., & Van Aelst, P. (2017). Intermedia agenda setting in the social media age: How traditional players dominate the news agenda in election times. *The International Journal of Press/Politics*, 22(3), 275–293.
- Hatuel-Radoshitzky, M. (2017). BDS and AAM: More of the same? In E. Yogev, & G. Lindenstrauss (Eds.). *The delegitimization phenomenon: Challenges and responses*, Memorandum 169, The Institute for National Security Studies (INSS).
- Hatuel-Radoshitzky, M. & Jamal, A. (forthcoming). Theorizing state stigmatization: A comparative perspective on South Africa and Israel. *International Relations*.
- Jamal, B. (2017, June 26). This ruling allows councils to boycott Israel. It's a crucial victory. *The Guardian*. <https://www.theguardian.com/commentisfree/2017/jun/26/israel-palestine-bds-campaign-judicial-review>
- Kelley, J.R. (2010). The new diplomatic: Evolution of a revolution. *Diplomacy and Statecraft*, 21(2), 286–305.
- Krause, K., & Williams, M.C. (1996). Broadening the agenda of security studies: Politics and methods. *Mershon International Studies Review*, 40 (Supplement_2), pp 229–254.
- Kunczik, M. (1997). *Images of nations and international public relations*. Lawrence Erlbaum Associates.
- Lockett, J. (2017, June 6). Total destruction: Israel 'came very close' to using nuclear bombs on its Arab neighbours during 1967 war, new evidence sensationally claims. *The Sun*. <https://www.thesun.co.uk/news/3737121/israel-nearly-used-nuclear-bomb-arab-1967-war/>
- McCurdy, P. (2012). Social movements, protest and mainstream media. *Sociology Compass*, 6(3), 244–255. 10.1111/j.1751-9020.2011.00448.x
- Meraz, S. (2011). Using time series analysis to measure intermedia agenda-setting influence in traditional media and political blog networks. *Journalism & Mass Communication Quarterly*, 88(1), 176–94. doi:10.1177/107769901108800110
- Moy, Samuel (2010). *The last utopia: Human rights in history*. Harvard University Press.
- Narwan, G. (2017, August 8). Show will go on, Israeli Shalom festival vows amid protest threat. *The Times*. <https://www.thetimes.co.uk/article/show-will-go-on-israeli-shalom-festival-vows-amid-protest-threat-8nxtv3c3z>

- Williams, K. (2003). *Understanding media theory*, Arnold.
- Wintour, P., & Beaumont, P. (2017, November 2). May lauds UK role in creation of Israel at Balfour centenary dinner. *The Guardian*. <https://www.theguardian.com/world/2017/nov/02/may-netanyahu-balfour-declaration-israel-palestine>
- Wolfsfeld, G. (1997). *Media and political conflict: News from the Middle East*. Cambridge University Press.
- Wouters, R. (2013). From the street to the screen: Characteristics of protest events as determinants of television news coverage. *Mobilization: An International Quarterly*, 18(1), 83–105.
- Wozniak, A., Wessler, H., & Lück, J. (2017). Who prevails in the visual framing contest about the United Nations Climate Change Conferences? *Journalism Studies*, 18(11), 1433–1452.
- Yarchi, M. (2016). Terror organizations' uses of public diplomacy: Limited versus total conflicts. *Studies in Conflict & Terrorism*, 39(12), 1071–1083.
- news/2017/may/08/archbishop-of-canterbury-grief-sorrow-palestinians-bethlehem
- Shultziner, D., & Shoshan, A. (2018). A Journalists' Protest? Personal Identification and Journalistic Activism in the Israel Social Justice Protest Movement. *The International Journal of Press/Politics*, 23(1), 44–69.
- Simmons, S. (2012). *David & Goliath: The explosive inside story of media bias in the Israeli–Palestinian conflict*. Emesphere.
- Smith, M. (2017, December 6). What is Israel's capital? What Donald Trump's Jerusalem announcement means and why it's so important. *The Mirror*. <https://www.mirror.co.uk/news/politics/what-donald-trumps-jerusalem-announcement-11651690>
- Street, J. (2001). *Mass media, politics and democracy*. Palgrave.
- Tabak, L., & Avraham, E. (2018). Country Image repair strategies during an asymmetrical conflict: An analysis of the Gaza conflict in 2014. *International Journal of Strategic Communication*, 12(3), 237–251. DOI: 10.1080/1553118X.2018.1464009
- Thrall, A. T. (2006). The myth of the outside strategy: Mass media news coverage of interest groups. *Political Communication*, 23(4) 407–420.
- Thrall, A. T., Stecula, D., & Sweet, D. (2014). May we have your attention please? Human-rights NGOs and the problem of global communication. *The International Journal of Press/Politics*, 19(2), 135–159. <https://doi.org/10.1177/1940161213519132>
- Trenz, H. J. (2004). Media coverage on European governance: Exploring the European public sphere in national quality newspapers. *European Journal of Communication*, 19(3), 291–319.
- Tresch, A., & Fischer, M. (2015). In search of political influence: Outside lobbying behavior and media coverage of social movements, interest groups and political parties in six Western European countries. *International Political Science Review*, 36(4), 355–372.
- Van Ham, P. (2003). War, lies and videotape: Public diplomacy and the USA's war on terrorism. *Security Dialogue*, 34(4), 427–444.
- Vliegthart, R., & Walgrave, S. (2012). The interdependency of mass media and social movements. In H. A. Semetko & M. Scammell (Eds.). *The SAGE Handbook of Political Communication* (pp 387–398). Sage.
- Waugh, R. (2017, May 16). The intel Trump 'shared with Russia' came from Israel, officials claim. *Metro*. <https://metro.co.uk/2017/05/16/the-intel-trump-shared-with-russia-came-from-israel-officials-claim-6642360/>
- Weale, S., & Morris, S. (2017, February 27). Universities spark free speech row after halting pro-Palestinian events. *The Guardian*. <https://www.theguardian.com/world/2017/feb/27/universities-free-speech-row-halting-pro-palestinian-events>
- Wessler, H., Wozniak, A., Hofer, L., & Lück, J. (2016). Global multimodal news frames on climate change: A Comparison of Five Democracies around the World. *The International Journal of Press/Politics*, 21(4), pp 423–445. doi:10.1177/1940161216661848.
- ## הערות
- 1 בין היתר נכללו כאן שחקנים לא-מדינתיים כגון ארגונים לא-ממשלתיים (NGO), קמפיינים ותנועות חברתיות ואזרחיות כגון BDS.
 - 2 כביסוס לטענה יצוין למשל כי בשנת 1990, שני הארגונים המתמצאים בתקשורת – Human Rights Watch ורופאים ללא גבולות – היוו 16.5 אחוזים מסך האזכורים של ארגונים לא-ממשלתיים במדגם המחקר, ואילו עד 2010, ארגונים אלה היו כבר אחראים למחצית (50.8 אחוזים) מסך האזכורים (Powers, 2016a).
 - 3 נפתחה בדיקה ראשונית בדבר טענות לפשעי מלחמה של ישראל בנוגע לתקרית משט המרמרה ב-2010. נכון להיום, בדיקה זו נסגרה פעמיים על ידי התובעת של בית הדין הבינלאומי פאטו בנסודה, מבלי שהורתה על חקירה פלילית מלאה. https://www.icc-cpi.int/RelatedRecords/CR2019_07299. PDF; בדיקה ראשונית נוספת מתייחסת לפשעי מלחמה שישראל מבצעת לכאורה בגדה המערבית הכבושה, בירושלים המזרחית וברצועת עזה, והיא נחשבת לפסיקה בסמכות הטריטוריאלית של בית המשפט (<https://www.icc-cpi.int/palestine>). התובעת בבית הדין הפלילי הבינלאומי, פאטו בנסודה, החליטה שיש מקום לפתוח בחקירה בנוגע לפשעי מלחמה בתיק זה (bbc.com/news/world-middle-east-56249927).
 - 4 על פי האתר הרשמי של המשלחת הפלסטינית לאו"ם: <https://palestineun.org/about-palestine/diplomatic-relations>
 - 5 Palestinian Civil Society Call for BDS; 5 July, 2005; BDS official website: <https://bdsmovement.net/call>
 - 6 לקריאה נוספת ולהעמקה בנושא תנועת ה-BDS, ראו: Yogev, E., & Lindenstrauss, G. (Eds.) (2017). *The delegitimization phenomenon: Challenges and responses*, Memorandum No. 169, Institute for National Security Studies.
 - 7 המגבלות הטכניות במנוע החיפוש של העיתון מטרו אינן מאפשרות גישה לכתבות יותר משנה אחורה מתאריך החיפוש. לפיכך כתבות מעיתון זה משקפות את החודשים מאי 2017 עד דצמבר 2017 בלבד.
 - 8 הקריטריון הבסיסי מבחינה זו היה שמדינת ישראל הוזכרה בכתבה לפחות פעמיים.

- 9 כדי למנוע הצפה בכתבות המדווחות על ידיעה מתפתחת (כמו פיגוע), רק הכתבה האחרונה בכל יום הוכנסה לבסיס הנתונים.
- 10 במקרים שבהם כתבות הקשורות לסכסוך נגעו בשני הנושאים (קרי, התפתחויות בשטח וההשלכות הבינלאומיות של הסכסוך) הן סווגו על פי הנושא שהופיע בכתבת הכתבה, על בסיס הרציונל
- שבמקרים רבים הקוראים מחליטים אם לקרוא את הכתבה על פי הכותרת שלה.
- 11 דווח בעיקר על ידי כתב העיתון לענייני המזרח התיכון שמוצב בשטח.